



**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

2. Nostra sententia probatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95892](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95892)

550 Disp. I X. De prædicamento substantiæ,

26 Primo, quia illud est substantia quod omnino ab accidenti distinguitur, sed ens per se, quod potest substantia accidentia distinguitur ab accidenti ergo substantia est ens per se, &c.

27 Secundo accidens ut opponitur substantiæ recte definitur dicendo, accidens est, quod est ens in alio, seu quod dicit aptitudinem ad inherendum in subiecto; ergo est contra substantia ut sic propterea opponitur accidenti recte definitur supradicta definitione.

28 Divus Thomas 3. q. 77. art. 1. ad 2. ait substantiam esse naturam cui debetur ens per se, seu existentia per se, ut declarat eius Commentatores, hoc est ens subsistens, quod enim subsistit per se existit, in quo differt accidens à substantia, quia hoc non subsistit, sed existit in composito.

Tandem P. Hurtado, quem sequitur pene eisdem verbis Cerna asserit substantiam sic debere definitur, est conceptus quidditativus rei, quo durat, & res durat, ceteris omnibus aut mutatis, aut circumcisis, quo abscedente, & res perit, tametsi adsint cetera. Explico, inquit Hurtado. v. g. Petrus, aut hic leo, aut lapis habent nonnullos conceptus, quibus denominatur Petrus, leo, lapis, quantumcumque alios conceptus mutant; item si non mutant alios conceptus licet desint priores conceptus, iam nec sunt Petrus, nec lapis, nec leo: hæc habet §. 7. §. autem 10. substantia dicitur ens per se, nempe, quia per se, sive per suum conceptum constituit rem, quam absolute vocamus rem, scilicet hominem, aut equum, & quia rem per se constituit, inde oritur ea substantia durante non posse rem talem non durare.

29 Addit Cerna in Logica, disp. 3. quæst. 1. de substantia, art. 1. §. Ergo substantia simpliciter, & rigore loquendo est primus conceptus quidditativus alicuius rei, vel id quod constituitur per primariam essentiam, vel per primum esse, quod simpliciter dicitur talis; & §. Hinc infero, ait, quod essentia, & substantia in abstracto nullatenus differunt etiam ratione, nisi tanquam duo synonyma; patet, nam abstractum substantiæ est forma constituens illam ut abstracta ab habente talem formam, sed hæc est essentia ut dixi ergo.

SECTIO II.

Nostre sententia probatur.

30 Prima conclusio: Non omni substantiæ convenit definitio assignata à P. Suarez, & probatur, nam tria sunt quæ ex sententia Suarez in definitione substantiæ ut sic continentur, primo ut sit ens per se, & in se existens, hoc est, ut sit tam firma, & constans entitas, ut à se sustentetur, suæque perfectioni innittatur: ex qua sequitur secunda, ut nullo indigeat sustentaculo; tertia ut ex vi huius perfectionis sit capax sustentandi alia, accidentia nimirum, sed nec prima, nec secunda, nec tertia perfectio convenit omni substantiæ; ergo definitio in qua hæc tria continentur, non convenit substantiæ ut sic; ergo non erit recta definitio substantiæ; hæc secunda consequentia patet, quia quando datur per rationes, quæ minime conveniunt definito incongruit illi; illa prima consequentia sic probatur, quia definitio, quæ convenit superiori convenit omni contento sub illo, sed definitio tradita à Patre Suarez non conve-

nit omni substantiæ, quæ continetur substantia ut sic, tanquam sub superiori; ergo non convenit substantiæ ut sic, quæ est superior illius.

Minor prima quoad primam partem probatur, & nam forma materialis est substantia absolute, & simpliciter, & nihilominus non innittitur propriæ perfectioni, nec in se, & per se existit in sententia Patris Suarez, sed potius indiget materia prima tanquam potentia passiva, cui innittatur, à qua cōferretur, & à qua sustentetur: In hoc enim distinguitur anima rationalis, quæ pure spiritualis est, ab anima equina, & materiali, & à ceteris formis mere corporis, ut sunt formæ substantiales lapidum, & elementorum, ceterorumque imperfectorum mixtorum, quod anima rationalis, sicut quia pure spiritualis est, non producitur dependentem à materia, sic non conservatur dependentem ab illa, nec ab illa fovetur, & sustentatur, forma autem materialis, sicut quia corporea est, educitur à potentia materiæ, & educi, est produci, & accipere de novo esse dependentem à materia tanquam à subiecto, ita propter eandem corporeitatem, & imperfectionem dependet à subiecto sustentante, & conservante illam, ut non minus miraculum sit conservare Deum formam lapidis, & animam equi separatam à materiæ, & à subiecto substantiali, quam est quod in Eucharistia sit, ex vi cuius accidentia separata à subiecto conservantur; unde sicut de accidenti non potest concedi quod in se, & per se existat, suæque perfectioni innittatur, quia dependet à potentia substantiali materiæ primæ in esse, fieri, conservari de forma materiali non potest dici quod in se, & per se existat, suæque perfectioni proprioque modo innittatur, & sustentetur, cum similiter dependeat in fieri, & conservari à subiecto, & præterea cum in sententia adversariorum forma lapidis non habeat substantiam, quæ est modus, & perfectio necessaria, sine qua res in se, & per se non potest sustentari, quibus patet non posse dici formam materialem ita esse firmam, & constantem in se ut existat in se, & per se.

Dices formis materialibus deberi quendam modum quo constituuntur existentes in alio substantialiter quod rationem substantiæ non tollit, tollit autem modus essendi accidentaliter.

Sed contra, quia responsio hæc non exhaurit in alio difficultatem; rogo enim quid sit existere in alio per modum partis, seu inadæquati constitutivi, certe id tantum formæ materiali non convenit, aliter enim est materia in composito, ac formæ materia enim etiam est tanquam pars, & inadæquatum constitutivum, & nihilominus non est in alio eo modo quo forma, quæ per informationem est in alio ut in subiecto, sicut accidens; rogo ulterius iterum quid sit esse in alio substantialiter, quod est petitio principij, id enim rogo, nam dubitatio est quid sit esse, & existere in alio substantialiter, & si dicas existere substantialiter esse non existere accidentaliter, sed hoc est in eadem saelebra hærrere; orabo enim identidem quid sit esse in alio non accidentaliter; si autem dicatur esse non accidentaliter, idem esse ac esse tanquam partem unam per se cum subiecto constituentem, adhuc remanet difficultas; nam accidentia cum modo inherentiæ, & materia cum partiali subsistentia entia per se sunt, cum tamen priora substantia non sint, & posterior non sit in alio per informationem, vel inherentionem, sed per receptionem. Deinde si rationem substantiæ inherensio ab-

soluta

solute non tollit, & accidentibus etiam inhæ-
re necessario convenit, explicetur in defini-
tione substantiæ, quæ illam ab accidentibus di-
vidat, nec dicatur absolute substantiam esse ens
per se, & in se existens.

33 Vergetur, quia substantia dubitans est; item,
& unio substantialis, & nihilominus non exi-
stunt tam perfecte & in se, & per se sine entra-
re cui innituntur, conserventur, & existant: er-
go falsum est dicere quod substantia ut sic, qua-
tenus comprehendit omnes substantias sit ens
per se, & in se existens; substantia enim recipi-
tur adhæve in humanitate, & unio in materia,
& adhæret formæ, quia cum modi sint, non
possint propria virtute inniti nec in se, & per se
subsistere.

Ultima pars minoris, nempe quod omni sub-
stantiæ creatæ ut sic conveniat sustentare ac-
cidentia, quodque his verbis asseritur à P. Suar.
in metaph. tom. disp. 32. sect. 1. §. ad 1. ergo. Hæc
vero explicatio supponit imprimis omnem sub-
stantiam creatam, & creabilem aptam esse sub-
stare accidentibus, quod alicui fortasse non om-
nino evidens apparebit, mihi autem indubita-
tum est, ut patet ex dictis sic à me impugna-
tur, quia multæ sunt substantiæ modales ut sunt
actio creativa Angeli, & generativa hominis,
cæteræque actiones substantiales. Item substi-
tencia, unio substantialis, &c. quæ sunt substan-
tiæ, & nihilominus non possunt substare acci-
dentibus, ut de se patet, quæ enim accidentia in
se sustentant unio substantialis, actio, &c. & ra-
tio est, quia hoc quod est substare accidentibus
duo dicit, ut ipse Suar. asserit aliud est stare in
se, & per se, aliud est esse sub accidentibus, ita
ut hoc supponat primum; nam ut substat, ut quod
ait Suarez primo debet stare in se, & per se, &
ideo accidentia, quia non existunt in se, & per
se licet sustentent alijs ut quo, non tamen substat
ut quod: sed modi substantiales non existunt in
se, & per se, nec stant in se: ergo non possunt
substare ut quod accidentibus, quod ait Suarez
esse solum proprium substantiæ. Confirmatur, quia
totum compositum substantiale est absolute sub-
stantia: sed in sententia Patris Suarez, quia acci-
dentia non subiectantur in toto composito, non
possunt substare illis, substare enim est sub esse ac-
cidentibus, illaque in se recipere; sed acciden-
tia non recipiuntur in toto composito, sed in
materia prima: ergo non omni substantiæ conve-
nit substare accidentibus.

Secunda conclusio: falsa est secunda opinio
absolute considerata, & ut ab adversarijs expli-
catur, quia substantia ut sic, non est illud cui de-
betur ens per se seu substantia, & probatur.

Primo, quia si de ratione substantiæ ut sic ef-
set debitum substantiæ, nulla esset substantia
cui tale debitum non conveniret subsisteretque
ratione illius secundum illud evidens axioma,
dici de omni: sed multæ sunt substantiæ in sen-
tentia D. Thomæ, quibus non potest convenire
substantia: ergo substantiæ ut sic non conve-
nit ex vi suæ definitionis, & essentiæ substi-
tentiæ; Minor sic demonstratur, nam forma lapidis,
& forma leonis, & forma equi, sunt absolute, &
simpliciter substantiæ, & his negat D. Thom.
substantiam his verbis 1. p. quæst. 45. art. 4. in
corpore, respondeo dicendum quod creati est
quoddam fieri, ut dictum est, fieri autem ordi-
natur ad esse rei; unde illis proprie convenit fie-

ri, & creati, quibus convenit esse, quod quidem
convenit proprie substantiis, siue sint sim-
plicia sicut substantiæ separatae, siue sint com-
posita sicut substantiæ materiales; illi enim pro-
prie convenit esse quod habet esse, & quod est
subsistens in suo esse, formæ autem substantiales,
& accidentia, & alia huiusmodi non sunt entia
quasi ipsa sint: sicut igitur formæ, & acciden-
tia, & huiusmodi quæ non subsistunt magis de-
bent dici concreta quam creata, proprie verò
creata substantia, ubi aperte negat D. Thomas
substantiam formis materialibus substantiali-
bus, quod idem confirmat, quæst. 90. art. 2. &
quæst. 100. art. 2. & quæst. 71. art. 2. & 3. & Caieta-
nus eisdem locis: ergo in sententia D. Thomæ
sunt aliquæ substantiæ, quibus non debetur sub-
sistentia.

Item in omnium sententia, unio quæ datur
inter materiam, & formam est substantialis en-
titas: sed hæc nullo modo potest habere substi-
tentiam, quia cum sit modus non potest esse
subsistens, cum petat necessario efficere duas
partes. Deinde, quia unio substantialis non po-
test creati cum essentialiter petat dependere in
esse, & fieri à subiecto: sed substantium est
creari, & fieri per creationem, ut ait D. Thom.
supra citatus 9. 45. art. 4. in corpore: ergo unio non
est subsistens alias posset creati.

Vergetur, quia substantia debetur reali sub-
stantiæ, ut v. g. est materia prima, aut forma spi-
ritualis, ut anima rationalis aut totum compo-
situm, non autem modale: sed unio substantialis
non est substantia realis, sed modalis: ergo unio
non habet substantiam, & est entitas substan-
tialis: ergo non omni substantiæ debetur illa; unde
nec substantia realis, sed modalis: videtur etiam
reali, & modalis; videtur etiam quæ contra Patronos
huius sententiæ adducit P. Hurt. in met. disp. 10.
de subst. sect. 4. quibus superfedeo libenter, quia
aut sunt contra inaudium insolitumque dicendi
modum, & quia possunt se se cuicunque vulgari
Philosopho offerre.

Tertia conclusio: sententia P. Hurt. ut ab ipso
absolute ponitur improbabilis est, quæ sic op-
pugnatur.

Primo, nam ipse explicans substantiam ut sic,
quatenus ab omni substantia tam completa quam
incompleta, tam reali quam modalis abstrahit,
asserit substantiam esse ens per se, nempe quia per
suum conceptum constituit rem: atqui homo, Pe-
trus, Deus ut trinus, & vnus, hoc animal sunt
simpliciter, & absolute res, suppositum enim, &
prima substantia, & perfectissima, ac infinita sub-
stantia ut Deus est, & persona divina sunt simpli-
citer, & absolute substantiæ; imo prima substan-
tia, & maxime res est, & nihilominus nullam rem
absolute per suum conceptum constituunt, cum
supposita, & primæ substantiæ sint ultimo con-
stituta ad nullumque constituendum ordinem,
Petrus enim, & Deus trinus, & vnus nullam rem
sine dubio constituunt, & nihilominus sunt per-
fectissimæ substantiæ, & maxime tales: ergo male
definitur ab Hurt. substantia ut sic; siquidem ea
definitio ab Hurt. assignata non competit omni
substantiæ; siquidem non convenit omni sup-
posito, & Deo Patri æterno, Trinitati divinæ,
quæ perfectissimæ substantiæ sunt, cum nullam
rem constituent, bona enim definitio rationis
superioris debet competere omni inferiori, præ-
cipue perfectissimo omnium inferiorum, v. g.
Hæc

552 Disp. IX. De prædicamento Substantiæ,

Hæc esset mala, & incongrua definitio animalis ut sic est, vivens, sensibile, brutum seu irrationale, quia non competit omni inferiori ab eaque excluditur perfectissimum animal, ac inferius præcipuum animalis ut sic, quod est homo: ergo similiter non est bona definitio substantiæ ut sic, quia ab ea excluduntur perfectissimæ substantiæ quæ dictæ sunt in exemplis supra dictis.

Secundo asserit Hurt, substantiam ut sic esse ens per se, id est conceptus quidditativus rei; sed personalitates divinæ sunt perfectissimæ substantiæ, & non sunt conceptus quidditativus Dei; Paternitas enim si esset de quidditate Dei, quæ res est perfectissima, esset etiam de quidditate filij, quia quicquid est de essentia Dei, est de essentia cuiuscunque divinæ personæ, ut videre est in prædicato viventis, quod quia est de essentia Dei, est de essentia Patris, & Filij, &c. ergo non omnis substantia est quidditativus conceptus rei, cum relationes divinæ sunt substantiæ, & non sint de quidditate Dei, qui res est ut diximus.

Deinde substantia creata non est de essentia hominis, quia ut supra late probatum manet, Deus assumpsit completam essentiam hominis, & non assumpsit suppositivam; & nihilominus homo est res, & humanitas est res, de cuius essentia non est suppositivitas, & ipsa suppositivitas est substantia: ergo falsum est dicere de essentia substantiæ esse quod sit quidditativus conceptus rei. Item unio substantiæ ad naturam est substantialis in sententia Hurt, quia est unio rei substantialis ad rem substantialem, substantia enim in sententia Hurt, non est modus substantialis, sed realis substantia, & nihilominus non est de essentia rei: ergo.

Urgetur, quia digitus est substantia, & unguis est substantia hominis, & nihilominus falsum est dicere esse de essentia hominis, & esse quidditativum conceptum hominis. Deinde gibba, quam Hispanice dicimus *Corcoba*, est substantia hominis, alias homo rectus, & pulcher non haberet essentiam integram hominis, cum illi deficiat gibba; male enim sentit qui asserit hominem gibbosum esse solum essentialiter, & integre hominem; unde miser maxime esset homo, qui sine fœditate, & monstrositate non esset essentialiter homo; unde Christus Dominus qui formosus præ filiis hominum erat, non esset homo, cum nulla ex his fœditatibus deformaretur.

Ex his ipsis contra tertium dictum Hurt, asserentis quo durat res durat, quo abscedente res perit, sic argumentor: abscedente ungue, & digito, non perit nec humanitas, nec homo, alias homo tonsus non esset essentialiter homo, & in manibus tonsoris essentiam hominis relinquere-mus, quæ sunt maxima absurda, & pili, & unguis, & digiti sunt substantiæ hominis; ergo male ait Hurt, dum asserit de essentia substantiæ ut sic esse ut ea abscedente res pereat.

Deinde quantitas, & albedo constituunt absolute rem, album enim ut album, & quantum ut quantum absolute res sunt, de quorum essentia ut sic sunt quantitas, & albedo, ita ut durantibus albedine, & quantitate in subiectis, durent album, & quantum, & abscedentibus pereant album, & quantum, & nihilominus nec albedo, & substantia, nec quantitas: ergo falso asserit, & definit substantiam.

Respondet Hurtado §. 8, sic: Hic lata admittitur æquivocatio, non enim nego albedine rem aliquam constitui cum constituatur album; sed dico hoc prædicatum album non variare prædicata quæ simpliciter conveniunt rei, nam res eadem perseverat cum albedine, ac sine illa.

Sed contra primo, quia album est simpliciter res: sed abscedente albedine definit esse album: ergo definit essentia albi: ergo definit, & variatur prædicatum conveniens rei simpliciter, quæ est album abscedente albedine: ergo nulla est Hurtadi responsio.

Urgetur, quia de essentia albi ut talis est albedo: sed album ut album est res simpliciter, & desinente albedine definit album ut album: ergo abscedente albedine definit essentia rei, & variatur res simpliciter in suis prædicatis.

Secundo, quia, vel quando Hurt, ait album non variare prædicata, quæ simpliciter conveniunt rei, loquitur non de omni re: sed de prima rei, id est vel de homine, vel de pariete, etiam ego dicam substantiam non esse substantiam, quia licet aliquod varietur, scilicet suppositum abscedente substantia, nihilominus non variatur prima essentia hominis, scilicet humanitas, nec pereunt abscedente suppositivitate prædicata essentialia hominis, & humanitatis, quæ est primum ens essentialiter per se, & prima adæquata essentia illius, quæ in humanitate consistit, nam eadem res perseverat cum substantia, ac sine illa, scilicet humanitas essentialiter completa, quia substantia cum sit terminus humanitatis, est extra essentiam illius, sicut enim abscedente frigore remanet manus complete in esse talis, licet non remaneat alia res simpliciter, scilicet frigidum, de cuius essentia erat frigus, sic etiam abscedente suppositivitate, remanet adæquata humanitas, & essentia hominis, quæ in illa solum adæquate consistit, licet non remaneat, & definit esse alia res, scilicet suppositum: sed propter illam variationem, ex eo quod primum durat abscedente frigore, non ideo frigus est substantia: ergo similiter propter istam variationem suppositi, ex eo quod durat primum ens, scilicet humanitas abscedente substantia, non ideo substantia erit substantia, nam sicut ad defectum substantiæ definit suppositum quod est res simplex, ita abscedente albedine definit res simpliciter quæ est album.

Item res simpliciter dicitur illud quod non est modus, sed vera realitas: sed albedo, & quantitas in Eucharistia separata à substantia, non sunt modi sed realitas: ergo sunt res simpliciter: sed prædicata superiora eorum, ut ens, & accidens, qualitas, &c. sunt de essentia horum, ita ut abscedentibus illis destruat albedo: ergo sunt quidditativus conceptus rerum, quibus abscedentibus, &c. ergo ex tua definitione sunt substantiæ: sed hoc est absurdum: ergo absurda tua sententia.

Dices accidens non dici simpliciter rem, simpliciter res est Petrus, leo, & homo.

Sed contra, quia anima ut sic, quatenus constituit hanc, & illam animam, est substantia, & nihilominus non constituit ex vi illius constitutionis Petrum hominem: sed partem illorum, quæ in tua sententia non sunt res, cum non sint Petrus, leo, & totum: ergo ut sit substantia, non est necesse ut rem simpliciter constituent, ut est Petrus, leo &c.

Deinde,

Quaest. III. Quid sit substantia vt sic. 553

Deinde, quia falsum asserit Hurr. quantitatem non esse rem simpliciter, cum simpliciter distinguatur a modo, & possit, & de facto separata conseruetur in Eucharistia; quod non eveniret nisi esset res simpliciter, praecipue quia omnes agentes de praedicamentis asserant tria praedicamenta substantiam, quantitatem, & qualitatem esse res, caetera autem aut modos aut denominationes extrinsecas.

Hoc totum sic convincitur, quia res vt sic simpliciter, & absolute habet suam definitionem; quatenus distinguitur a modo, quae non est alia in omnium sententia, adhuc in sententia Hurr. nisi quod possit consistere per potentiam Dei absolutam sine confortio alterius, quod non habet modus; quod his verbis asserit Hurr. in *metaph. disp. 11 de ente, sect. 1*, quo differant res, & modus, duo inquit generentium reperio, alterum potest in rerum natura divinitus existere, sine hoc accidente determinato, sine hoc loco, sine hac figura, vt Petrus sine albedine, sine vicatione Romanae, sine sessione; alterum ita affigitur alicui rei singulari vt sine illa nequeat divinitus consistere, vt actio vitalis Petri non potest esse in Paulo; & primum genus vocatur absolute res, ens, entitas. Secundum vocatur modus sive entitas modalis, sic ille, §. 32. ergo illud quod potest esse separatum sine hoc accidente determinato, sine hoc loco, sine hac figura, non est modus sed res absolute, & simpliciter; sed quantitas, & albedo possunt separari ab hoc accidente, ab hac figura, &c. ergo sunt simpliciter, & absolute res. Tunc sic, substantia est res simpliciter; ergo res simpliciter vt sic convenit illis, sed non est praedicatum transcendens, quia differentiae non sunt res, sed modi; ergo univoce in sententia tua conveniunt quantitas, & substantia in esse rerum: ergo quantitas est res simpliciter, sicut equus est animal simpliciter, quia univoce convenit cum homine in esse animalis, quod sic probatur.

Quia vt diximus quantitati convenit tota definitio vt sic rei simpliciter, & absolute cum possit esse separata, &c. & idem est de albedine, sed accedens materiale qualitas est quidditativus conceptus primum albedinis; & quantitas secundum solum albedinis ergo accedens, & qualitas sunt quidditativus conceptus rei simpliciter & absolute, quo abscedente perit res, quo permanente permanet: ergo accedens, & qualitas sunt substantia; sed hoc est summum absurdum: ergo etiam est absurda sententia Cerna, & Hurtado.

Quas iterum sic impugno, quia existentia, & individuatio sunt substantiae in Petro, & distinguuntur minimum ratione ab essentia Petri, quia non sunt synonyma, solum enim de essentia Dei est existentia illius ergo perperam asserit Cerna, dicendo substantiam esse synonymum cum essentia, nec ratione distinctam ab illa; item digitus est substantia Petri, & non est de sua essentia: ergo omnino falsa est haec sententia horum Auctorum.

Quarta conclusio: haec potest aliquomodo substantiae descriptio positiva tribui per disunctionem quidem, quia simpliciter non potest sine disunctione definiti substantia vt sic, substantia est quod vel est ens cui debetur suppositalitas, aut est constitutum illius per se in suo esse, quam definitionem apertis verbis tribuit D. Hilarius *lib. de synodis, col. 6*, substantia est inquit res quae

est, vel ex quibus est, & quae in eo quod maneat subsistit, & Athanasius *disp. contra Arrium*, substantia inquit est quae subsistit, vel quae constituit id quod in se subsistit; ratio autem quare non potest definiti substantia, vt sic in tota sua latitudine, quatenus comprehendit modum substantialem, & substantiam realem, tam completam quam incompletam sine disunctione est, primo, quia diffinitur cognosci potest essentia substantiae; secundo, quia cum distent tantum modus, res, completum, & incompletum, non possumus ita perfectae, & complete essentiam illius tam universalissimae convenientiae cognoscere; vt sine disunctione definiamus: unde vt clariori doctrina procedamus, attenda difficultate negotij potius per descriptionem sine illa possumus naturam substantiae vt sic definire, & declarare nisi velis dicere substantiam vt sic primum, & principalius ens in divisione entis vt sic, quae descriptio etiam est, & non definitio, & non tam clara, ac ea quam supra per disunctionem tribuimus, nihilominus utraque explicabitur in illa prima parte definitionis quod est suppositum, cui debetur suppositalitas, vt supra diximus; intelligitur substantia completa, solum enim illi suppositalitas debetur; quia nec accedens, nec substantia incompleta potest esse suppositum; quid autem sit suppositalitas latissime explicatur a me in *metaphysica*, ubi poterit videri, prima parte definitionis, ubi dicitur constitutum per se illius in suo esse explicatur natura substantiae incompletae, sive sit modalis, sive realis; substantia enim quae modalis substantia est, constituit substantiam in suo esse, quod est subsistens, aut suppositum; item creatio sive generatio, quae modi substantiales sunt, constituunt in suo esse, vt postea questione sequenti probabitur, substantiam cum illam producant, eisque in genere causae efficientis suum esse tribuant. Item materia prima, seu forma, & unio constituunt totum compositum in esse essentiali physico per se pars integralis constituit compositum in suo esse.

Ad quod intelligendum adverte dari in substantia completa triplex esse, primum essentialia, & hoc per materiam, & formam, & unionem, productionem, & conservationem solum, & adaequate constituitur.

Secundum esse est suppositale, seu esse ultimum terminatum, & in hoc esse constituitur substantia completa per suppositalitatem. Tertium esse quod repetitur in substantia completa, non tamen in omni, sed solum in substantia completa corporea est esse integrale, v. g. esse quod habet homo a capite, brachijs, ventre, pectore, cruribus, & pedibus, quod omne esse ita proprium substantiae completae est, vt sine aliquo illorum non sit in suo esse perfecte, & complete constituta substantia, v. g. homo sine suppositalitate, licet complete essentialiter esset, quia nihil essentialia deficeret, nihilominus non absolute complete esset in proprio esse substantiae; cum deficeret ultimus terminus substantialis a quo constituitur in esse suppositi. Item si deficeret brachium aut pes non complete, & perfecte simpliciter in esse substantiae, esset homo cum deficiat ab illo aliquod integre, & perfecte constitutens illum.

Secunda definitio sic explicatur, ponitur enim illa particula, primum ens, in prima divisione entis vt sic, quia substantia quatenus comparatur cum accidentibus, quod est alterum membrum

divisionis illius universalissima, ac primæ in qua ens dividitur in substantiam, & accidens, substantia est perfectione, & excellentia primum, quia maxime in illa excedit accidens; unde sicut Deus comparatur cum ente creato, quia illud excedit in perfectione, dum dividitur substantia in increatam, & creatam, & quia creatam dependet à Deo, Deus in sua definitione dicitur, est ens per se primum, sic substantia quæ in divisione entis excedit in perfectione accidens, & ab eo accidens dependet, dicitur optime est primum ens in divisione entis; secundum enim ens est accidens in illa divisione, qua appellatione optime indicatur perfectio substantiæ, & excessus illius respectu accidentis.

Tertio potest definiti negatione substantia ut sic, hoc modo: substantia est ens non existens, in alio tanquam in subiecto per inhaerentiam; non enim satis est ad rationem substantiæ, non esse in aliquo quomodocunque, sed requiritur non esse in alio tanquam in subiecto, &c. Hæc negatio sequitur ad positivum, quo constituitur substantia in suo esse, & per eam explicat Aristoteles descriptivè saltem rationem substantiæ dicens, commune esse omni substantiæ, non esse in subiecto, quod etiam frequens est ut res addita, & occulta per negationem saltem soleant manifestari: cum ergo ex Aristotele 4. *Physicorum*, cap. 3. esse in alio multipliciter contingat; primo ut est pars in toto suo essentiali, seu integrali, ut manus in corpore, seu physice ut materia in ente naturali, seu metaphysice ut genus, & differentia in specie, 2. ut totum in suis partibus, 3. ut species in genere, 4. ut genus in specie, 5. ut forma in materia, 6. ut effectus in causa, 7. ut res in fine, ut avarus est in divitijs, 8. in loco aut vase, 9. quo res est in tempore, qui modi omnes his versibus includuntur.

Insunt pars, totum, species, genus, utraque forma, Et quæ producens metæ locus quæ tenent.

Tandem dicimus dari alium modum, v. g. ut accidens est in subiecto, non constituendo per se cum subiecto aliquid ens, cui debetur supposititas, sed absolute essendo extra essentiam subiecti; negationem vero istius modi, scilicet essendi in alio ut accidens importat substantiam in tota sua latitudine: sed ut clariori modo hoc explicemus, adverte quod tria requiruntur ad hoc ut aliquid dicatur esse in subiecto prout ut sit in alio, secundo ut non sit pars, aut compars per se illius; id enim quod est in subiecto est extra substantiam illius, pars autem non est extra substantiam illius in quo est ut constituat illud in suo esse substantiali, vel absolute, vel quoad esse completum, quo patet formam substantialem, partes integrantes, & modos substantiales ut substantiam non esse in subiecto, quia constituunt substantiam in esse completo, & sunt partes substantiæ, de ratione autem eius quod est in subiecto, est ut non constituat subiectum nec in esse completo, nec incompleto, sed penitus sit extra substantiam subiecti, & ideo forma substantialis materialis, licet sit in materia non proprie est in illa ut in subiecto, quia licet non constituat materiam in esse materiæ incompleto, constituit tamen materiam in esse completo perficiendo essentiam materiæ, & perducendo eam ad suum esse substantiale perfectum, constituendo illam in specie completa rei simpliciter. Item humanitas Christi licet sit in alio, id est in supposito Verbi,

quia ab illo sustentatur, cum tamen constituat illam in esse supposito, quod est esse substantiale ultimo terminatum, ideo non dicitur esse in supposito tanquam in subiecto. Item supposititas creata Petri, licet sit in humanitate, seu ad hæreat illi, cum tamen constituat illam in esse substantiali, non est in illa tanquam in subiecto.

Tertio simul requiritur ut aliquid sit in subiecto, ut impossibile sit esse sine eo, in quo est tanquam in subiecto, nam aliquid potest esse in alio, & non ut pars illius, quia tamen potest esse sine illo in quo est, non erit in illo ut in subiecto, ut corpus est in loco non ut pars, & quia potest esse sine illo loco, non est in illo ut in subiecto, & idem est de aqua in vase; unde sola accidentia & idem est de substantia tanquam in subiecto, proprie sunt in substantia extra esse, & essentiam substantiæ, quia non sunt per modum partis, & ex alio capite non possunt esse sine substantia in qua sunt.

Hæc definitio omni substantiæ, ut dictum est, accommodatur; nam si substantia completa est, ultimoque terminata, ita non est in alio tanquam in subiecto, ut existat per se, & in se, propriæque perfectione innitatur, propriæque modo sustentetur (sicut homo suis pedibus nititur) ratio est, cuius perfectionis substantia accidentia; unde est primum subiectum, fundamentum, & basis in qua accidentia sustentantur; unde ipsa substantia independentem ab omni subiecto, & substantiaculo existit, dependeret ab alio, est per aliud non per se existere, quæ dependentia potest dupliciter considerari, ut sit solum à subiecto inhaerentis, vel adhaerentis, & ita omni tam creatæ quam increatæ substantiæ completa, & ultimo terminata convenit; Petrus enim nulli adhaeret, in nulloque subiecto ita inhaeret, nec inhaerere potest; vel potest sumi illa dependentia absolute, & simpliciter ab omni principio quomodocunque illud sit, & hoc modo sumpta independentia soli substantiæ divinæ convenit, ratione cuius omni modo independentem in se, & per se existit, quia non solum non dependet ab aliquo subiecto, sed etiam ab omni alio principio tam activo, quam passivo, tam terminativo, quam receptivo, & productivo, qui modus per se existendi est omnium perfectissimus, à quo omnes res creatæ deficient propter nativam, & ingentam ipsi imperfectiorem; nam licet ut diximus, non dependeat ab aliquo subiecto, ut ab accidentibus dicantur distinguere, dependent tamen à Deo in existendo tanquam à prima causa efficiente, dependent etiam in complemento substantiali à partibus complementibus illam, ut forma à materia; & è contra totum ab illis, & ab unione, natura à supposititate, supposititas à natura ut existat; cæterum ad rationem substantiæ ut sic, quatenus abrahatur à creatæ, & increatæ, non requiritur omnimoda independentia, & uterque modus existendi per se, substantiæ creatæ sunt essentialiter substantiæ propter independentiam à subiecto, hic enim modus sicut distinguit substantiam sufficienter ab accidentibus, ita sufficienter illas constituit in esse substantiæ.

Dices hanc definitionem non esse rectam, quia convenit alijs à definito, scilicet indivisibili terminativo lineæ, quod non est ut in subiecto in linea, cum sit terminus illius constituatque ultimo terminativam lineam, & ex alio capite esse sine tali linea.

Quaest. III. Quid sit substantia, &c. 555

Sed contra, quia licet indivisibile respectu alius non sit in subiecto, nihilominus respectu indivisibilis substantiae in subiecto est cum illi inhæreat, ab ipsoque dependeat, minimeque illud in suo esse constituat, definitio enim ita debet convenire ut illius definitum respectu nullius sit in subiecto.

Sed vigebis quia creatio non est substantialis actio, & nihilominus in nullo subiecto est.

Sed contra, quia si loquamur de creatione alius termini substantialis, ut est creatio Angeli, vel animae rationalis, actio substantialis est, & quaestione sequenti latissime probabitur, quare non est mirum quod non sit in subiecto; si autem loquamur de creatione maxime miraculosa, v. g. quia creatur accidens separatim à substantia, vel si loquamur de actione, qua in Sacramento conservatur accidentia per modum substantiae, in illo enim casu dicimus illam actionem esse æquivalentem substantialem, cum illa æquivalet creationi substantialis, nam sicut ex vi creationis substantialis producit terminus independentens ab alio, ita ex vi huius miraculose actionis, producit, vel conservatur accidens independentem ab omni subiecto, & sic hæc actio facit quod illa facit, in qua illi æquivalet; & quia talis æquivalentia superat vires naturæ, & supra principia intrinseca accidentis, cui convenit, ideo absolute supernaturalis est, ratione cuius supernaturalitatis excedit creationem Angeli, & animae rationalis, & aliquo modo possumus dicere eminenter esse substantialem, & sic non mirum si habeat id quod à posteriori colligimus convenire substantiae; relinquo aliquorum iudicium, qui dicunt actionem illam esse substantialem, quia terminatur adtribuendum accidenti modum subsistendi substantialem; unde non mirum quod ipsa substantialis essentia non sit in subiecto, in quo probabiliter loquitur, qui hoc dixerit, asserendo eam Hicronimo substantiam non esse modum sed substantiam, ipsumque ex vi potentie obediuntialis uniri accidenti creato; aut miraculose conservato, ut ipsum ad modum substantiae subsistat, ad quod necessaria erit actio substantialis, cum terminus formalis illius sit substantia, licet immaterialis sit entitas accidentis à quo non specificatur talis actio.

Instituendo tamen priori solutioni respondeo per illam negativam descriptionem non solum substantiam formaliter, sed etiam æquivalenter talem definiti, unde licet conveniat creationi accidentis, non convenit alijs à definito, cum talis creatio, seu actio sacramentalis sit substantialis æquivalenter ratione supernaturalitatis.

Dices talē creationem non posse esse eminenter seu æquivalenter substantialem, quia cum ex sua natura ordinetur ad accidens, videtur esse accidentalem formaliter, accidentale autem formale imperfectius est substantiali formaliter; atqui quod est æquivalenter seu eminenter alterum debet esse perfectius, illa autem creatio seu actio sacramentalis, conservativa accidentium sine subiecto est imperfectior creatione substantiae; ergo non potest esse eminenter seu æquivalenter altera.

Contra, quia licet in eo quod creatio animae rationalis sit formaliter substantialis, excedat perfectiorque sit creatione accidentis quæ formaliter accidentalis est, nihilominus quia ut supra diximus, est supernaturalis intrinsece talis actio, licet secundum quid, id est secundum gradum substantialem excedatur à creatione Angeli, ta-

R. P. N. de Peñafiel. Theol. Schol. Tom. I.

men simpliciter hæc excedit illam, quia excedit secundum supernaturalitatem, qui gradus perfectior est, & sic ex hac parte, & ratione huius excessus in tali perfectione, talis actio potest esse eminenter, & æquivalenter altera.

Exemplis illustratur, nam res perfectior est modo, nihilominus si modo adiungatur supernaturalitas quæ caret res, modus simpliciter perfectior erit omni re, quæ non supernaturalis est; exemplo sit unio hypostatica, quæ licet modus sit, est maxime probabile asserere perfectiorem esse in sua entitate, qualibet alia substantia completa pure creata, licet in natura humana solum sit modus quidam substantialis, quia tamen maiorem excellentiam illi affert, quam sit non solum in homine, sed etiam in Angelo, non tantum ratione ipsiusmet suppositi Verbi divini, quod humanitati coniungit, sed etiam ex parte illius modi creati, & supernaturalis, quem ponit in ipsa humanitate, qui tamen modus non est substantia completa, sed medium aut vinculum quo consurgit substantia quædam completa, quæ est Christus Deus homo; unde licet ille modus in ratione modi videatur excedi à substantia reali, nihilominus ratione supernaturalitatis absolute excedit quæcumque aliam substantiam realem; imo etiam de gratia, licet accidens sit, si conferatur cum anima rationali, vel cum Angelo ait D. Thomas 1. 2. qu. 100. art. 2. ad 2. gratiam in modo esse minus perfectam, quia est accidens, in quantum vero est expressio, vel participatio divinae bonitatis esse perfectiorem, & 1. 1. 3. a. 1. 9. dicit ex parte operis facti maius opus esse iustificationem impij, quæ terminatur ad bonum æternum supernaturale divinæ participationis, quam sit opus creationis cæli, & terræ, quæ terminatur ad bonum naturæ mutabilis, & in 4. diff. 49. q. 1. art. 2. q. 1. ad 5. dicit gratiam licet in ratione accidentis sit minus perfecta, quatenus ordinatur ad aliquid extrinsecum est ad perfectius unio cum Deo esse perfectiorem, & hoc modo inquit D. Thom. Beatitude creata, & gratia, & huiusmodi sunt aliquid nobilius naturæ animæ cui inhærent, in quibus verbis non solum de gratia sanctificante, sed etiam de alijs virtutibus, & donis infusis sentit esse perfectiora, quam animam, quod etiam de charitate expresse dixit 2. 2. q. 23. art. 1. quod ibi generaliter ita declarat, quia licet accidens secundum suum esse, id est secundum communem modum essendi accidentis sit inferior substantia, nihilominus secundum specificam rationem potest esse perfectius suo subiecto, & hoc modo inquit charitas est perfectior quam anima & 1. 2. qu. 113. art. 9. ad 2. dicit bonum gratiæ unius maius esse quam bonum naturæ totius universi, sub bono autem naturæ etiam substantia animæ comprehenditur; ergo ex sententia Divi Thomæ, maius id est melius, & excellentius est gratia quam ipsa anima, & August. serm. 5. de verbis Apostoli, c. 5. melius, inquit, est esse iustum quam esse hominem; si hominem fecit Deus, & iustum te facis, aliquid melius facis, quam fecit Deus; unde secundum August. gratia quæ dat esse iustum, perfectior est quam anima quæ dat esse hominem.

Hoc lucidissimum agmen claudit Christianus Achilles sapientissimus inquam, iuxtaque sanctissimus Nazianzenus in orat. 46. de sancto Baptismo, dicens sicut Deus nos primum creavit, ita creatos restauravit, & rexit, & quidem figmen-

to, id est forma diviniore, & primum signum, id est animam multis partibus superante, & ideo ibi vocat baptismum Dei beneficiorum præstantissimum, quia nos filios Dei regenerat; unde sumitur optima confirmatio, nam perfectus est esse Deum per participationem quam esse hominem per essentiam seu naturam, & hac ratione perfectior censetur communicatio Dei secundum ordinem gratiæ, quam secundum ordinem nature, & ratio est, quia non repugnat speciem constitutam sub genere minus perfecto ratione differentie perfectione superare speciem sub genere nobiliori existentem, quia potentia imperfecta potest interdum coniungi cum nobilissimo actu; ita ergo species alicuius accidentis videtur posse esse perfectior quam alia substantia, quod si hoc possibile est, profecto est valde credibile gratiam esse simpliciter meliorem formam quam sit ipsa anima; non enim sine magna causa dixit Petrus, magna, & pretiosa nobis promissa donavit, ut divinæ efficiamur consortes nature, & hoc quidem fundatur in excessu differentie supernaturalis; ut videre est etiam in visione beatifica, quæ perfectior est actione productiva aquæ, &c. ergo similiter licet actio illa, quatenus terminatur ad accidens, videtur imperfectior creatione Angeli, nihilominus quatenus supernaturalis est perfectior illa, ratione cuius perfectionis potest æquivalere illi, esseque eminenter, & æquivalenter substantiam.

QVÆSTIO IV.

De divisione Substantiæ.

PRIMA conclusio: dividitur substantia ut sic in substantiam realem, & modalem; substantia realis est illa, quæ habet entitatem simpliciter talem ita ratam, & firmam, ut per potentiam Dei absolutam possit esse separata à quacunque à se absolute distincta, ut materia sine forma, forma sine materia, totum sine accidentibus, & licet totum non possit esse sine partibus, est quia absolute non distinguitur ab illis absolute distinctione excludentis ab exclusio; distinguitur enim sola distinctione includentis ab incusso à suis partibus divisum; simul autem minime realiter distinguitur ab illis.

Substantia modalis est entitas ordinata ad constitutionem, seu complementum substantiæ inseparabilis quidem à rebus, in quibus est adhuc per potentiam Dei absolutam, per primam particulam distinguitur modus substantialis à modo accidentali, quia modus accidentalis supponit substantiam complete constitutam, & illam afficit sub aliqua alia ratione; exemplo sint unio inter materiam, & formam, quæ modus substantialis est cum ordinatur ad constitutionem hominis, qui completa, & realis substantia est, ubi autem est modus accidentalis, quia supponit iam hominem v.g. adæquate, & totaliter in suo esse constitutum; rationem autem huius optime, ut solet, sic reddit P. Suar. quia substantia completa cum sit ens per se unum, & in suo genere absolute non nisi ex substantia vel substantijs con-

stet; quidquid ergo intrinsece concurret ad constitutionem substantiæ, substantiam saltem incompletem esse necesse est.

Item substantia incompleta nihil aliud est nisi vel substantia ista in aliquo esse imperfecto, vel id quod est pars, seu complementum substantiæ; ergo omnis modus, qui ita concurret ad constitutionem substantiæ, est substantia incompleta, seu modus substantialis, & non est accidens; denique de ratione accidentis est ut supponat subiectum suum: ergo modus qui non supponit, sed complet substantiam non est accidens, addit Suarez, atque hinc patet ratio alterius partis, nam postquam substantia iam est plene in suo genere constituta; quidquid ei additur sive sit res sive modus est accidens eius: sed modus qui nullo modo spectat ad complementum substantiæ, ex se supponit illam plene constitutam in suo genere: est ergo accidens eius. Maior constat tum ex communi ratione accidentis, tum etiam, quia si modus adveniens substantiæ non est accidens, sed aliquid substantiale: ergo complet amplius, & quasi magis integrat ipsam substantiam, cuius est modus: ergo talis modus, non supponit substantiam completam, & plene constitutam; ergo si eam sic constitutam supponit, talis modus non erit substantialis, sed accidentalis: concludit tandem, quia nulla alia ratio reddi potest, cur aliqui modi advenientes substantiæ, sint accidentales, nisi quia non pertinent ut modi ad constitutionem, vel complementum eius per secundam particulam seu descriptionis partem distinguitur à substantia reali, quia modus ita affixus est rei, cuius est modus, ut nec per potentiam Dei absolute possit esse sine re, quia ita diminuta, & imperfecta entitas est, ut sine tali substantiatulo non possit adhuc divinitus conservari, quod non reperitur in substantia reali, quæ quia constans, & peritur in substantia reali, quæ quia constans, & firma seu rata entitas est, potest sine dependentia ab alia entitate à se absolute distincta, solo concursu divino ita illam independentem conservante conservari.

Secunda conclusio: tam substantia realis quam modalis iterum dividuntur in completam, & in incompletem; substantia modalis completa est illa, quæ non constituit in genere causæ intinsece substantiam; unde nec ut pars illius: sed in genere causæ efficientis producendo illam ut est actio substantialis, v.g. creatio, generatio, & nutritio, quæ quia completi modi sunt in prædicamento directe collocantur; quod autem sint modi completi sic probatur.

Nam sicut se habet actio accidentalis productiva accidentis respectu termini producti accidentalis, & agentis productivi; ita se habet actio substantialis respectu substantiæ producendæ, & agentis producentis illam: sed actio accidentalis est modus completus: ergo similiter actio substantialis.

Confirmatur, quia actio accidentalis non ideo completa est, quia est accidentalis, alias in-herentia quæ accidentalis, & ipsa actio constituta ut motus, essent completi modi: sed non sunt completi modi: ergo actio accidentalis non est completa, quia accidentalis: ergo propter aliam rationem: sed non est alia ratio in actione accidentali per quam distinguitur ab inherentia, & motu per quam sit modus completus nisi ratio actionis: ergo ex eo quod actio est, est completus modus; sed actio substantialis absolute ut